

BOSNIA AND HERZEGOVINA AND BOSNIAKS IN GLOBALIZATION PROCESS

BOSNA I HERCEGOVINA I BOŠNJACI U PROCESU GLOBALIZACIJE

HUSEINPAHIC, Emina

Abstract: *It seems that the world has never more uniquely sidled solving global problems such as economical, social, and political ones, like it has been doing in past couple of decades. At the time when the World aims toward global integrations Bosnia and Herzegovina is an example of divided Society based on religious, ethnical and cultural differences. While Serbs want their own country and look for the first opportunity to incorporate it to Serbia, Croats don't give up the third entity. After all, it seems that only Bosniaks struggle for unique B&H and European integrations.*

Key words: *Globalization, Bosnia and Herzegovina, Bosniaks, International league, European integrations*

Sažetak: *Čini se da svijet nije nikada jedinstvenije prilazio rješavanju globalnih problema, poput ekonomskih, socijalnih i političkih, kao što to čini u posljednjih nekoliko desetljeća. I upravo u vrijeme kada svijet stremi ka globalnim integracijama, Bosna i Hercegovina predstavlja primjer tzv. podijeljenog društva po raznim osnovama, etničkim, vjerskim ili pak kulturnim. I dok Srbi isključivo žele svoju državu koju bi prvom prilikom pripojili Srbiji, Hrvati ne odustaju od trećeg entiteta, pa na koncu izgleda da se tek Bošnjaci zalažu za jedinstvenu BiH i njen put ka Europskim integracijama*

Ključne riječi: *Globalizacija, Bosna i Hercegovina, Bošnjaci, Međunarodna zajednica, Europske integracije*

Authors' data: Emina, **Ibrahimpašić-Huseinspašić**, dipl.iur., Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica, e.huseinspahic@gmail.com

1. Uvod

Pojam globalizacije u svojoj suštini podrazumijeva globalni pristup rješavanju različitih pitanja vezanih za ekonomiju, komunikacije, zdravlje, migraciona pitanja itd. Državne granice više nisu prepreka za investiranja svjetskih kompanija u gospodarstvo stranih država, a komunikacije i transport su mnogo brži nego je to bilo u prošlosti. Posve jednostavno rečeno, globalizacija podrazumijeva slobodan protok ljudi, roba, usluga i kapitala. Politički teoretičari razlikuju tri osnovna pogleda vezana za globalizaciju: hiperglobalistički, transformacionistički i skeptički. Hiperglobalisti smatraju da je globalizacija jedini način da se iskorijeni siromaštvo, poveća životni standard i osiguraju temeljna ljudska prava širom planete. Njihovo uvjerenje je da globalizacija stvara kapital kroz liberalizaciju trgovine i ulaganja koji obezbjeđuju slobodan prolaz tehnoloških inovacija, ljudi i roba iz jednog dijela zemaljske kugle u drugi (Barrett, 2001). Skeptici ne gledaju na globalizaciju kao na potpuno nov proces, nego je smatraju rezultatom povijesnog razvitka društva. Oni smatraju da nacionalne države još uvijek imaju snažan uticaj i da globalne institucije nisu tako jake kao što ih protagonisti globalizacije predstavljaju (Cudworth, 2003). Transformacionisti priznaju da proces globalizacije enormno doprinosi naglim ekonomskim, društvenim i političkim promjenama koje vode ka uspostavljanju novog svjetskog poretka. Prema njima, to je povijesni proces bez presedana, pun proturječnosti i neizvjesne budućnosti. Nacije i društva širom svijeta prinuđeni su prilagoditi se novom sistemu koji se nameće na globalnom nivou bez jasno određenih međunarodnih i domaćih sfera uticaja (Held, 1999). I mada globalizacija transformiše uticaj države i prirodu političke zajednice, transformacionisti vjeruju da to ne znači da nacionalna država postaje manje moćna, nego da se tek tradicionalna koncepcija vladanja zamjenjuje novim formama državnog uticaja.

2. Bosna i Hercegovina i Bošnjaci – put u Europske i svjetske integracije

Nesporno je da su neke zemlje i regioni u razvoju značajno ekonomski napredovali, upravo zahvaljujući procesu globalizacije. Međutim, postoje i oni primjeri gdje je globalizacija uzrokovala ekonomsku i političku nestabilnost poput one u Argentini, zemlji koja je devedesetih godina predstavljana kao dokaz uspješnog globalnog upravljanja ekonomijom i koja je samo u 1991 – oj godini imala ekonomski rast od 11%. Argentinska, kao i ekonomija drugih zemalja u razvoju bila je u potpunosti ovisna o stranim ulaganjima. U tom smislu Vlada je bila primorana trošiti mnogo više nego je bio priliv sredstava u državni budžet. Koncem devedesetih Međunarodni monetarni fond odbija da posudi više novca kako bi se pokrili nagomilani dugovi, tako da je samo u 2002.-oj godini nezaposlenost porasla čak za 22 procenta, a više od pola populacije dovedeno na rub siromaštva. Na koncu je MMF, kao garant uspjeha ekonomske reforme u Argentini, priznao svoju grešku, što je bila slaba utjeha argentinskom narodu. I Bosna i Hercegovina se sa još oko dvadeset zemalja nalazi na spisku dužnika Međunarodnog monetarnog fonda. Ali osim ekonomskih i socijalnih problema uzrokovanih globalizacijom sa kojima se susreću zemlje u razvoju, Bosna i Hercegovina ima i dodatna pitanja koja mora riješiti da bi se uspješno uključila u

svjetske tokove razvoja. Bosna i Hercegovina je prije trinaest godina izašla iz rata koji je uzrokovao ogromne ljudske žrtve i velika materijalna razaranja koje još dugo neće biti moguće sanirati. Složena politička i ekonomska situacija ne omogućava povratak izbjeglih u svoja prijeratna prebivališta što opet doprinosi zaostajanju pojedinih regiona zemlje. Ogroman broj je nezaposlenih, stanovništvo se još uvijek oslanja na pomoć iz vana, humanitarnu ili onu u vidu stranih ulaganja u ekonomiju zemlje. Međutim, jedan od najvećih problema je taj što Bosna i Hercegovina, prema mišljenju brojnih analitičara, predstavlja primjer tzv. „podijeljenog društva“ po raznim osnovama, prevashodno, etničkim i vjerskim, upravo u vrijeme kada svijet teži ka globalnim integracijama (Lovrenović, 2005) i veoma je teško pronaći formulu po kojoj bi takvo društvo uspješno funkcionisalo. Jer, Srbi isključivo žele svoju vlastitu državu koju bi prvom prilikom pripojili Srbiji. S druge strane, Hrvati žele vlastiti entitet i nije im u interesu jačanje državnih institucija. Uprkos ovim činjenicama izgleda da se samo Bošnjaci istinski zalažu za jedinstvenu Bosnu i Hercegovinu kao državu ravnopravnih građana, bez obzira na njihovo nacionalno, vjersko ili bilo koje drugo opredjeljenje. Gotovo polovina stanovnika Bosne i Hercegovine ne želi da ta država uopće postoji, pa Bošnjaci moraju ulagati ogromne napore i tražiti podršku Međunarodne zajednice da se konačno nađe rješenje za sve narode. Problem je i to što bošnjački političari nemaju jedinstvenu platformu i jasnu viziju buduće države BiH koja bi bila ravnopravan partner sa drugima u regionalnim i globalnim tijelima Međunarodne zajednice. Istina je da mnogi navode primjer Švicarske u kojoj takođe žive tri naroda i žele slično rješenje u BiH. Međutim, za razliku od bh susjeda, ni jedan susjed Švicarske ne ohrabruje svoje sunarodnjake na otcjepljenje. Susjedi Bosne i Hercegovine, Srbija i Hrvatska, nikada nisu niti prestali podržavati separatistička nastojanja Srba i Hrvata u BiH. Naprotiv, oni ih često javno ohrabruju i stavljaju se u starateljsku ulogu prema njima. O tome najbolje svjedoči i samo potpisivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma koji su osim r. Alije Izetbegovića potpisali i predsjednici susjednih država, Srbije i Hrvatske. Osim toga, Bošnjaci su, kako objašnjava Fatmir Alispahić „narod ranjenog identiteta“ čije konture nije nimalo lako utvrditi obzirom da ih je splet povijesnih okolnosti stavio u takvu poziciju (Alispahić, 2006). U nacionalnom osvješćivanju Bošnjaci, nasuprot mnogim europskim narodima kasne gotovo dvije stotine godina, iako je odveć poznato da su čak stanovnici srednjovjekovne Bosne sebe nazivali imenom Bošnjani, a u doba Osmanske vladavine, Bošnjaci, bez obzira na religijsku pripadnost (Ibrahimagić, 2003). Mnogi teoretičari kao što su Eric Hobsbawm i Ernest Gellner ipak smatraju da je proces nastanka nacija i nacionalnih država fenomen novijeg doba koji se javlja nakon Francuske buržoaske revolucije (Smith, 1999). Za razliku od mnogih dijelova Europe, na Balkanu i u Centralnoj Europi taj proces je kasnio iz razloga što su u tom regionu još uvijek egzistirale dvije imperijalne sile, Osmansko carstvo i Austro-Ugarska. Ova sporost najviše se negativno odrazila na Bošnjake obzirom da su se oni nakon odlaska Turaka sa Balkana našli u najnepovoljnijem položaju po pitanju nacionalnog identiteta. Pravoslavci i katolici su, pod uticajem jake propagande iz Srbije i Hrvatske, odbacili ideju bošnjaštva, istovremeno osporavajući to pravo i samim Muslimanima. Nastojeći da ponovo oživi ovu ideju, Mehmed-beg Kapetanović-Ljubušak osniva 1891. godine list Bošnjak koji pokreće žučne rasprave

u BiH, Hrvatskoj i Srbiji i izaziva oštre reakcije od strane srpskih i hrvatskih nacionalista. Pitanje naziva jezika postalo je posebno osjetljivo, jer i Srbi i Hrvati nisu pristali da se jezik zove Bosanski. Slijedom te činjenice Zemaljska vlada za BiH je, pod pritiskom srpskih i hrvatskih političkih pokreta donijela 04.10.1907. godine naredbu da se službeni jezik zove Srpsko-hrvatski čime je Bosanski i zvanično ukinut. Ovaj čin predstavljao je posljednji korak Austro-Ugarske u napuštanju ideje interkonfesionalnog bošnjaštva (Imamović, 1998). Pravo na korišćenje nacionalnog imena Bošnjak osporavano je desetljećima, da bi isto bilo vraćeno tek 28. rujna 1993. godine nakon dvodnevnog zasjedanja svebošnjačkog kongresa. Ovaj ogromni vremenski jaz štetno je uticao na jačanje bošnjačke nacionalne svijesti, tako da se to i danas održava na donošenje ispravnih političkih odluka kada su nacionalni interesi u pitanju. U tom smislu sadašnji globalni procesi Bošnjacima ne idu baš na ruku Bošnjacima obzirom da globalizacija svakako pomjera i granice identiteta tako da svaki narod mora žrtvovati dio sebe da bi se uključio u trenutne svjetske tokove. Nacionalno ime Bošnjak još uvijek se rijetko koristi u svjetskoj literaturi, a mnogo je primjera gdje se umjesto Bošnjak upotrebljavaju nazivi Bosanski Muslimani (Holton, 1998) ili Muslimani (Kellas, 1998) koji više sugerišu da se radi o vjerskoj, a ne nacionalnoj grupaciji. Ovakav odnos prema bošnjačkom nacionalnom imenu i jeziku kojim stanovništvo BiH govori donekle je i razumljiv kada je svjetska javnost u pitanju. Prošlo je tek nešto više od desetljeća otkako je formalno vraćeno nacionalno ime Bošnjak, a na Bošnjacima je obaveza da svoje ime, jezik i svoje kulturne vrijednosti promoviraju u svijetu. Ipak, zabrinjava činjenica da neki bošnjački lideri, posebice u dijaspori, izražavaju visok nivo zbunjenosti i neznanja u pogledu bošnjačkog nacionalnog izjašnjavanja. Takvo stanje najviše koristi onima koji osporavaju Bošnjacima pravo na nacionalni identitet i još uvijek ih tretiraju kao vjersku skupinu. Pažnja šire svjetske javnosti danas je usmjerena i na tzv. Rat protiv terorizma, za kojeg mnogi tvrde da je ustvari nastojanje da se islamska komponenta u svijetu potpuno politički oslabi ili integrira u zapadnjački kulturni krug. Francis Fukuyama, američki politički analitičar i jedan od istaknutih pobornika globalizacije, a nakon događaja od 11. rujna 2001. godine, kaže: „Istinski neprijatelj su radikalni islamisti koji pri svom ispoljavanju suprotstavljenosti nama, ne prezaju ni od čega. Oni su se pretvorili u fašiste našeg doba i to je upravo ono protiv čega se i borimo“ (Abedpour, 2002). Ova Fukuyamina izjava tjera na razmišljanje da predstavnici međunarodne zajednice imaju i imaće rezervisan stav spram Bošnjaka koji će nekada nastojati sakriti, a nekada ga otvoreno pokazati, a sve to iz razloga što su ovi Muslimani. Pa na koncu, nedavno je i Bill Clinton javno priznao da su neke odluke, donošene od strane međunarodne zajednice u tijeku rata u BiH, bile rezultat određenih predrasuda spram Bošnjaka kao muslimanima. Tako je npr. formiranje tzv. Republike Srpske opravdano navodnim postojanjem terorističkih ćelija u BiH, te je u tom smislu ista trebalo da posluži kao brana stvaranju islamske države u Bosni i Hercegovini (Julardžija, 2006). Međunarodna zajednica, uglavnom sprovodeći politiku Sjedinjenih Američkih država i Europske Unije koji su najviše i uključeni u rješavanje konflikata na Balkanu, a kroz djelovanje svojih predstavnika, pokušavaju krivicu za ratni sukob u BiH podjednako pripisati svim njenim narodima. Na ruku im idu i brojni bošnjački političari koji osobne interese stavljaju iznad nacionalnih, te na

taj način još više daju povoda međunarodnim predstavnicima da se superiorno odnose prema njima i da izvana upravljaju političkim i ekonomskim procesima u Bosni i Hercegovini, što itekako šteti nacionalnim interesima Bošnjaka (Grbo, 2003).

3. Zaključak

Bošnjaci kojima je godinama osporavano pravo na korišćenje nacionalnog imena, Bošnjaci kao žrtva agresije, kako sa Istoka tako i sa Zapada neće i ne smiju zaboraviti svoj ranjeni identitet, niti prihvatiti izjednačavanje žrtve i agresora. Zato danas bošnjački političari, znanstvenici, vjerski predstavnici i svi oni koji na bilo koji način predstavljaju Bošnjake na globalnom, regionalnom ili lokalnom nivou, trebaju imati usaglašene stavove o onomu o čemu se može raspravljati i dogovarati, a opet znati što je to oko čega ne može niti smije biti ikakvog kompromisa. Treba biti obaveza svih Bošnjaka, koji mogu na bilo koji način doprinijeti rješavanju naznačenih pitanja i promoviranju nacionalnih i kulturnih vrijednosti, da se uključe u taj proces, jer nitko drugi to neće uraditi za njih i nikomu to neće više koristiti do njima samima. U tom smislu oni trebaju nastojati da se uključe u Europske i svjetske integracije, jer u konačnici oni i jesu europski narod, premda ih još uvijek mnogi smatraju stranim tijelom na tlu Europe upravo zbog njihove pripadnosti Islamu.

4. Literatura

- Alispahić, F. (2006). Mi smo narod ranjenog identiteta *Dostupno na:* <http://www.islam.dzemat.org/modules.php?name=News&file=print&sid=2353>.
Pristup: 10-05-2008
- Abedpour, S. (2002). Globalizacija i islamski svijet, *Znakovi vremena*, No.17., rujan, 22-29, ISSN:1512-5416
- Barrett-Lennard, B. (2001). *AntiGlobalization*, Victoria: Beach Box Books, Mornington, ISBN: 0-224 31612-2
- Cudworth, E. (2003). *Environment and Society*, Routledge, London, ISBN: 0-415-01773-4
- Grbo, I. (2003). Nacija i društvena kriza, *Znakovi vremena*, No.18-19., (siječanj-svibanj/2003), 32-40, ISSN:1512-5416
- Held, D. & Mc Grew, A. (1999). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*, Polity Press, Cambridge, ISBN: 0-415-25406-3
- Ibrahimagić, O. (2003). Savremeni ustavni položaj naroda u Bosni i Hercegovini, *Znakovi vremena*, No.18-19., (siječanj-svibanj/2003), 36-43, ISSN: 1512-5416
- Imamović, M. (1998.). *Historija Bošnjaka*, Preporod, Sarajevo, ISBN:9958-815-00-1
- Julardžija, E. (2006). Da nije Al-Kaide ne bi ni Republike Srpske bilo, *Preporod: Islamske informativne novine*, No.2/820, siječanj, 18-23, ISSN: 1331-1492
- Kellas, J. (1998). *The Politics of Nationalism and Ethnicity*, Macmillan Press & St. Martins' Press, London & New York, ISBN: 987-0312215538
- Lovrenović, I. (2005). Čija je idealna Bosna i Hercegovina, *Dani*, No. 436., Sarajevo
- Smith, A. (1999). *Myths and Memories of the Nation*, Oxford: Oxford University Press, New York, ISBN: 0-8147-5622-0